

Obligatoriskt civiläktenskap

138 enkönade par valde att gifta sig kyrkligt 2014, vilket är mindre än en procent av samtliga kyrkliga vigslar. Inga rapporter har hörts om att det varit svårt att få präster att ställa upp som vigselförrättare, inte heller att dessa par blivit utsatta för någon form av särbehandling. Ändå är dessa vigslar till bekymmer för ett antal kyrkomötesledamöter. Den socialdemokratiska gruppledaren Olle Burell har till årets kyrkomöte, bl.a. tillsammans med kyrkostyrelsens förste vice ordförande Wanja Lundby-Wedin, skrivit en motion där de vill ha utrett att ingen diskrimineras vid kyrkliga handlingar. Vidare har ett antal fria liberaler inom Svenska kyrkan motionerat om att kyrkomötet ska ta bort den samvetsklausul som idag finns för dem som inte vill viga enkönade par och att alla nyvigda präster ska ha vigselplikt.

När kyrkomötet 2009 tog beslut om att Svenska kyrkan anslöt sig till statens nya definition av äktenskap, reserverade sig ett antal biskopar och en dryg tredjedel av ledamöterna till förmån för det traditionella kyrkliga äktenskapet. Både i debatten och i utskottsbetänkandena betonades att ingen präst mot sin övertygelse skulle tvingas att viga enkönade par. I gudstjänstutskottets betänkande (2009:2) heter det att »kyrkan har uppdraget att välkomna också par av samma kön till vigsel, men den enskilda prästen kan säga ja eller nej till att leda en sådan gudstjänst. I förvaltandet av uppdraget att viga finns utrymme för en personlig bedömning av den enskilda situationen».

Nu visar det sig att den stora S-gruppen i kyrkomötet – med en knapp tredjedel av kyrkomötets ledamöter – har ändrat ståndpunkt. Enligt *Världen idag* (29 juli) menar Burell, att det är rimligt att de präster som länge arbetat i kyrkan får »gå i mål» utan att deras väjningsrätt försvinner. Men om en översyn visar att förekomsten att väjning är lika vanligt förekommande hos nyblivna präster, då kan man överväga att ändra bestämmelserna. Annars får vi aldrig slut på problemen, säger Burell.

Med andra ord, löften som formuleras av kyrkomötet är uppenbarligen tidsbegränsade. De gäller just då de ges men inte hur länge som helst. Så tycks i varje fall motionärerna till årets kyrkomöte resonera, och de bidrar därmed till att befästa uppfattningen att kyrkomötet hör hemma inom samhällets politiska sfär. Inom det politiska livet är alla överenskommelser tidsbegränsade, oftast till den aktuella mandatperioden. Vill man ha längre hållbarhet på utfästelser stiftar man en ny lag. Detta sätt att tänka och agera har med tiden fått ett allt starkare fäste i kyrkomötet. Allt tycks vara förhandlingsbart och möjligt att förändra.

Dock är det så att de löften som det talades om vid beslutet i kyrkomötet 2009 inte primärt är kyrkans löften. Kyrkan, men inte den enskilde prästen, har vigselförplikt när det gäller dess medlemmar. Detta är inte ett kyrkligt beslut, utan ett riksdagsbeslut. I äktenskapsbalken (lag 2009:253) stadgas, att behörig att vara vigselförrättare är »sådan präst eller annan befattningshavare i ett trossamfund som har förordnande enligt lagen om rätt att förrätta vigsel inom trossamfund». Och den som är behörig att viga »är inte skyldig att förrätta vigsel».

Trossamfund ansöker hos Kammarkollegiet om behörighet för sina präster och pastorer att förrätta vigsel. Denna behörighet ges personligen till de präster och pastorer som gjort ansökan, antingen själva eller genom sina samfund. De som har fått behörighet kan förrätta giltiga vigslar, men har ingen skyldighet att göra detta.

Varken Svenska kyrkan eller något annat samfund förfogar över vigseln. Det gör endast riksdagen. Samfunden kan inom sig utforma vigselgudstjänster om de uppfyller lagstiftningens krav på vad som gäller för att en vigsel ska vara giltig. Men det är inte samfunden som fastställer vilka kraven är.

Alla de stora samfunden i Sverige, utom Evangeliska Frikyrkan (EFK), har ansökt om vigselbehörighet för sina präster och pastorer. Men ingen präst är skyldig att viga. Anledningen till att lagen är utformad på detta sätt har att göra med att en del präster på 1950- och 60-talen åtalades för vigselvägran, eftersom de inte ville viga frånskilda. Statsmakterna ville inte ha sådana rättegångar, och genom att vigselnskyldigheten lades på samfunden och inte på den enskilde prästen löstes detta problem.

Inte heller vill statsmakterna bestämma hur ett enskilt samfund uppfattar äktenskapet. Svenska kyrkan har för sin del anslutit sig till den statliga äktenskapssynen, andra kyrkor har det inte. Det påverkar inte möjligheten att få samfundets präster erkända som vigselförrättare. Det viktiga ur statlig synpunkt är att äktenskapsbalkens regler följs. Dessa regler är att de som ingår äktenskap har hindersprövats, att de är närvarande vid vigselakten, att de samtycker till att ingå vigsel, att vigselförrättaren är behörig och att vigselförrättaren uttryckligen förklarar att makarna ingått äktenskap. Ur statlig synpunkt är det oviktigt om trossamfunden uppfattar äktenskapet som instiftat av Gud, om man uppfattar det som ett sakrament eller om man anser att äktenskap endast kan ingås mellan en man och en kvinna.

Det är alltså inget krav från statsmakternas sida att kyrkor och samfund måste omfatta den statliga synen på vad ett äktenskap är. Det tillhör religionsfriheten att tillåta en mångfald uppfattningar. Visserligen hörs ibland i debatten röster som kräver att samfund som får statsbidrag måste omfatta den nya äktenskapssynen. Sådana krav leder i förlängningen troligen till beslut om obligatoriskt civiläktenskap, att alla som vill gifta sig måste göra det borgerligt. Om man därutöver vill ha en kyrklig vigselakt – utan juridisk giltighet – eller någon annan form av välsignelsehandling, blir det rent privat. En debatt inom Svenska kyrkan om prästers vigselplikt kommer att påskynda införandet av det obligatoriska civiläktenskapet.